





DISPUTATIO JURIDICA
INAUGURALIS,

Theorico - Practica

De

1683

MONOPOLIIS,

Quam

SUB PRÆSIDIO UNIUS DEI TER. OPT. MAX.

Ex

DECRETO & AUTHORITY

Magnifici, Amplissimi, Consultissimiq;

LECTORUM ORDINIS,

in Inclytâ Electorali quæ est Duisbur-
gi Clivorum Academiâ,

PRO

GRADU DOCTORATUS

Summisque in UTROQUE JURE Honoribus
ac Privilegiis ritè legitimèque
consequendis,

Publicæ Eruditorum disquisitioni subjicit

WILHELMUS PETRUS DEVENS, Phil. Doct.
ASSINDIÂ - GUESTPHALUS.

*In Auditoriò majori die 7. Decembr.
horis consuetis.*

DUISBURGI ad RHENUM,
Apud FRANCONEM SAS, Academiæ Typogr.
Anno M. DC. LXXXIII.

6 132



DISPUTATIO JURIDICA

IN AURALIS

Theorico-Practica

MONOPOLII

SUB PRÆSIDIIO UNIV. DEI TER. OPT. MAX.

Et

DECRETO & AUTHORITY

Magistri, Amplissimi, Consilii

CTORUM ORDINIS

in hactenus hactenus est Duisbur-

g. Clivorum Academia

Pro

GRADU DOCTORATUS

Summissime in Utrouque Jure Honoribus

ac Privilegiis rite legitimis

concedendis

Publice Traditionum dissertationi

WILHELMUS PETRUS DE VENS, Phil. Doc.

Assidens. Gestinatus.

In Auditorio majori die 17. Decembris

hactenus constituit.

DUISBURGI in RHEINOM.

Apud Franciscum Sae, Academicus Typogr.

Anno M. DC. LXXXIII.



DISPUTATIO JURIDICA
INAUGURALIS,

Ad

Nobilissimam Legem unicam Cod.

De

MONOPOLIIS ET CON-
VENTU NEGOTIATORUM ILLICI-
TO, VEL ARTIFICIO ERGOLABORUM, NEC
NON BALNEATORUM PROHIBITIS, ET
PACTIONIBUS ILLICITIS.

SECTIO PRIMA

*Legis Authorem, Monopolii Originem,
Descriptionemque continens.*



Ngredienti mihi Thema seu Disputa-
tionem Inauguralem in vestibulo, oc-
currit illud Justiniani, *in l. ult. Cod.
de Aleat.* non minus pulchrum quam
notabile dictum, de usu alearum asse-
rens: Antiqua res est, verum pro tem-
pore abiit in lachrymas, multa millia
extraneorum nationum suscipiens; Idem quoque de
Monopoliorum usu effari licebit, re sanè antiquissi-
mâ; sed quæ ob frequentiam & iniquitatem, contra
omnia legum statuta, calamitoso hoc rerum statu, in
querulas abiit, multorum, multis in locis, ad extre-
mitatem

mitatem deturbatorum voces & lachrymas; Ita ut, quod interdictum, defuetudine inumbratum, imperiali remedio illuminandum esse dixeris, *præm. instit.*
 §. 5. Quod illustri sanctione suâ *Cod. de Monopol.* jam dudum amplexus est Nomotheta noster Imp. Zeno I-fauricus, Leonis I. gener, qui è Ciliciâ de progenie ignobili, originem trahens, in oriente, ad interitum vergente occidentali Imperio, & occupante Italiam Odoacro Herulorum Rege, imperavit anno Virginei partus 474. Quemadmodum fusiùs testatur Fritsch. *ad hanc legem in Commentatione suâ Synopticâ.* Pauca hæc de legis Authore sufficiat indicasse, de ipsa nunc quoque paucula differendi mihi animus est.

§. I. Præmitto nominis etymologiam, unde MONOPOLIUM descendat, & quid significet. In eo convenit inter omnes, quod vox illa origine sit Græca, hodie usu, Latina; qua de re Suetonius scribit: Tiberium in Senatu abstinuisse Sermone Græcò, adeo ut Monopolium nominaturus, priùs veniam postularet, quod sibi verbò peregrinò utendum esset, verùm quæ sit vera ejus originatio, non omnium est eadem opinio. *Glossa* deductum vult, à *monon* quod est, *solium*, seu *unum* vel etiam *tantum*, & *pola*, quod est *venditor*, vel *πωλιων*, quod est *venditio*. *Calv. in Lexico suo jurid.* ἀπὸ τῆ μόνου, unus, & πωλέομαι vendo. *Odofred. & Placentin. ad rubr. C. h. t. à μόνου & πόλις deducunt.* *Casp. Klock. in Tractatu suo de Aerar.* à voce Græcâ μόνου quæ significat, *unum*, & πωλητής quod est *venditor*, vel *πωλή*, quod est *venditio*; seu à verbò Græco, πωλέω, id est *vendo*. *Supra citatus Fritsch.* ἀπὸ τῆ μόνου & πωλέω, quod est *solus vendo*, quæ posterior originatio fortè verior; omnes in idem tamen recidunt, quare
 his

his diutiùs inhærere non est animus, magisque utile est inquirere, quid res ipsa sit.

§. II. *Gothofr. ad Rubric. C. de Monop. & Cujac. in Parat. h. t. dicunt. Quod Monopolium sit jus certæ mercis vendendæ, quod unus certivè homines sibi vindicant, permissu Principis sub onere vectigalis. Jul. Pac. in Isagogicis suis h. t. Vult esse, jus seu privilegium, quo fit, ut unus certivè homines, soli possint certas merces vendere. Alii quos citat Marquard. de jur. mercat. lib. 4. cap. 6. n. 2. & Caspar. Klock. in tractat. de Arar. lib. 2. cap. 26. in princip. describunt: Quod sit commercium, emendi, vendendi, permutandivè, à paucis vel uno etiam usurpatum reliquis Civibus præreptum, quâ ratione pretia augentur, cum lucro negotiantis, & reliquorum damno. Barbos. in collectan. hic. Privilegium statuit, ut aliquis solus certas merces, vel res vendere possit. Sichard. in rubric. h. t. n. 2. Accursium & alios ridet, ob vocis Monopolii compositionem, ejusque derivationem. Marquard. de jur. mercator. dict. loc. & n. 1. definitionem Klockii præ aliis eligit, asseritque: Quòd Monopolium græca vox, latinè sit solivenditio, si ita liceret loqui, ut aliàs soliloquium; sed tum analogicè magis solivendum diceretur.*

§. III. Relictis variorum definitionibus, ex dictis hanc mihi adorno descriptionem: Monopolium esse vetitam mercium ab uno vel pluribus coëmptionem & distractionem, ut ad lubitum pretium earum augeatur, cum aliorum injuriâ. Quando itaque quis emit, certum quoddam genus mercaturæ in universum solus, ut pro suo arbitrio vendat, ac pretium statuatur, Monopolium facere dicitur; Etenim qui Monopolium

lium exercet, vera pretia rerum augens suæ deservit avaritiæ & cupiditati, quæ cum omnium malorum radix sit, juxta verba Apostoli Doctoris gentium 1. *Tim.* 6. v. 9. is juxta *can. 7. distinct.* 47. bonorum auctori non inhærebit, quia avaritia est idololatria, juxta Paulum *ad Coloss. cap. 3. v. 5.* Affert præterea Monopola incommodum aliis, dum permutationem ac contractum emptionis & venditionis impedit, & eorum usum cessare facit; Adeo ut Codex noster, & sequentes Imperii Recessus, quos in progressu convenienti loco adducturus sum, rectè Monopola prohibuerint, & contravenientes poena affligi voluerint. Facit huc quoque, quanquam non præcisè de Monopoliis loquatur, novissima Justiniani Constitutio, teste *Perez prælect. in Cod. h. t. n. 2. Novella 122.* quæ frænum imponit negotiatoribus, mercatoribus artificibus variis, agricolis & nautis, ne illorum quis plus exigat nomine pretii, vel mercedis, quam vetus consuetudo & mos ferat; Si verò quicquam amplius, quàm pro veteri consuetudine requirant, triplicem quantitatem in Fiscum inferre cogentur; sed hæc usus oblitteravit; optandum sanè esset, ut Principes & Magistratus præcuntem hac in re Imperatorem Zenonem, monopolicas negotiationes *in leg. unic. Cod. de Monop.* seriò prohibentem, imitarentur. Item *Arcad. & Honor. Impp. in tit. Cod. Quæ res venire non possunt &c.* præcipuè autem *l. 3. eod. & Gothofr. lit. n. ad l. unic. Cod. de annon. & capit. &c.* In publicam fraudem contracta commercia damnantes. Utinam quoq; hodièdum veros Nomophylaces, hoc est Legum Custodes, reperire esset, qui fideliter exequerentur hac de re utiliter sancita, maximè hac tempestate, in qua frequentem Monopolii

nopolii usum, novosque ad extremitatem usque emacerandi modos, multis in locis taliter invaluisse testatur experientia, ut miserabilis plebecula penitus ferè degluti marcescat; Audiuntur quidem tristes miserorum quærulæ, non verò exaudiuntur; Onera quæ paulò ante subsidiaria, & extra ordinem imposita sæpius iterata & aucta sunt ordinariorum satis gravem numerum malo reipub. fato non parùm auxisse hodiè experiuntur quamplurimi. Vid. huic applicabile *cap. pervenit. l. x. de excessib. Prælator. & Bodin. lib. 9. c. 2.* ubi inquit: *Si statuendum mihi sit. Principem mercatorem nolo, sin optio detur mercatorem malo, quam Tyrannum: Et Patritios Viros negotiari, quam prædari.*

§. IV. Non inutile itaque erit, materiam hanc utilissimam, & cum *Sichardo hic in Diætatis & Prælection. suis pulchram*, à Scriptoribus nostris, siccò pede ferè præteritam, ac fusiore tractatu neglectam, hac pro Docturâ Dissertatione, paucis explicare, & pro ingenii modulo extendere, idque auxiliante Christo, juxta exemplum *l. 2. Cod. de Off. Præf. Præt. Afr.*

§. V. De voce Monopolii, tam latinâ quam græcâ, ejusque definitione in præcedentibus dictum est, videndum itaque, quomodo germani eam in suam, idioma transfundant. In *Recess. Imp. de Ann. 1548. & 1577. tit. 18. §. 1.* Monopolium vocatur: *betriegliche / gefährliche / und ungebührliche Fürkauf.* Item §. 2. *ejusdem: Schädliche handhierung / auf- und fürkauf.* *Fritsch. cap. 3. n. 14.* Eine handthierung mit einer Wahr / so ein Kaufmann allein treibt. Ex quibus patet Monopolium esse: *Ein Vorkauf / ein Aufkauf.* Quamquam non ineptè quoque ad venditionem simul refertur, ut *coemptio & cara venditio in injuriam aliorum faciat*



ciat Monopolium; Non enim damnandum id Monopolium, si quis usibus suis & necessitati, non ut carius vendat, vel pretium pro lubitu figat mercibus, magnam unius mercaturæ copiam sibi coëmat. Sed tum, quando in eum finem facit, ut plerumque fieri solet, ut carius cum injuriâ aliorum vendat.

SECTIO SECUNDA

*De Monopolii divisione, ejusque speciebus
seu attributis.*

DE Monopolii voce ejusque definitione, in præcedenti sectione dictum est; Videndum nunc in hac præsentī, de ejus divisione; Et quamvis DD. utique in hac dissentiant, nos utilem magis nostram faciemus

§. I. Dividuntur primò Monopolia, si personas spectes easdem exercentes, in publica & privata *Kec- kerman. in curs. Philos. D. 31. problem. 9. cum aliis,* quam divisionem & *Fritsch.* approbat. Publica sunt, quæ à Magistratu, aut totâ aliquâ Universitate, sive Collegio quodam; Privata quæ à personis singularibus, & privatis exercentur.

§. II. Ratione qualitatis quidam dividunt, in licita & illicita, sive justa ac injusta; de qua justitia & injustitia Monopoliorum nobis disquirendum erit in Sectione sequenti hujus Disputationis.

§. III. Faciunt præterea quidam Monopolia varia impropria. Ut etiam Monopolia in propria & impropria dividi possint. Impropria triplici ratione constitui dicit *Sichard. hic. n. 2.* aut enim (1) in rebus, vel mercibus, aut (2) in personis, aut (3) in certo loco

7513

loco consistunt; quamvis in mercibus Monopolium quod fit, propriè dicatur Monopolium, cuius tantum meminit lex nostra, quemadmodum ex primâ ejus parte facilè est colligere, reliquæ Monopoliorum species, tanquam impropriæ, ad eam vel non, vel tantum per consequentiam spectant.

§. IV. (1) In mercibus autem Monopolium fieri dicitur: Cum Mercatores inter se conveniunt, ut quoddam mercaturæ genus Universum, sive mercem singularem totam coëmant, ut eam preciò certò inter se constitutò cariùs vendant.

§. V. (2) Personæ Monopolium impropriè constituunt, si inter eas convenerit, ut hoc vel illud omitterent, item hoc modo & non alio agant, ne vè certum quid efficiant, perficiantque, uti facilè ex secundâ legis parte colligere licet, cuius hæc verba sunt: *Edificiorum quoque artifices, vel ergolabi, aliorumque diversorum operum professores, & balneatores, penitus arceantur, pacta inter se componere, ut ne quis quod alteri commissum sit, opus impleat, aut injunctam alteri sollicitudinem alter intercipiat &c.* Sic hodiè simile quoddam Monopolium, in Canonicos Ecclesiarum Cathedralium cum *Sichard. in dictat. & prælect. ad Cod. h. t. n. 4.* cadere puto: Statutum & pactum inter se facientes, ne alios in Canonicos admittant, quàm Nobiles, idque contra ritum veteris Ecclesiæ.

§. VI. (3) In loco Monopolium fieri dicitur, si præcipiatur, ut certò locò, & non aliò, res aliqua fiat, vel vendatur, ut cum statuitur, ne extra districtum quendam certum frumenta sua (licet multò plus, pro iisdem recipere queant) vendenda exponant. Habet
B
&c

& similem quandam Monopolii improprii speciem, si quidam certò locò, carnes suas emere cogantur, ad quod benè trahi poterit. *cap. significante x. de appellat.* Et si Macellariorum quidam impetrent privilegium, ut soli carnes vendant, illud tanquam Monopolicum subsistere nequit, vergeret enim in præjudicium rei-publ. quia major per hoc foret annonæ caritas.

§. VII. Monopolæ seu Propolæ non absimilem quoque dixeris, qui subditis suis, frumentum, sal, vinum, oleum aut similia in mercatum deferre prohibet, priusquam ipse res suas, sæpè deterioris naturæ & nullius pretii, satis carè distraxerit; hoc namque non exiguam Reipub. perniciem affert, cum aliàs victualia viliori pretiò comparari possent, si ea liberè undecunque inferre liceret. Qua ratione Polonia annonæ impedit caritatem quæ alibi sæpissimè vehementer ingravescit; Idque Joann. Choyfui in discursu quò electionem Henrici Valesii in Poloniæ Regem Gallicè descripsit *lib. 3. annotavit; cum ait: Et ce que retient parmy eux le bon marche de toutes denrées, est qu'il n'y à point de Monopoles, principalement pour le bled, & pour le vin &c.*

§. VIII. Societatem quoque Anglicorum, quam vocant Adventurarium, quasi Monopolicam, ideoque publicis Imperii Decretis damnatam esse, nec nos negamus; licet enim coëmptione Anglicorum pannorum, non indistinctè omnibus in Angliâ interdictum fuerit, eoque Adventurarii minus justè Monopolii accusari videantur, non permittunt tamen, ut alii, nedum Germani, in foro pannorum consueto (*Black-witthall*, vel alii: *Black well holla* / dicunt) pannosemant. Hujus societatis monopolicæ institutionem, ipsi
Adven-

Adventurarii de se in libro quodam, Middelburgi edito, à Burgundiæ Duce Joanne originem traxisse jactitant, primam verò confirmationem à Rege Angliæ Edwardo III. impetratam dicunt. Imprimis autem gloriantur, Henricum IV. Angliæ Regem cum Panificium anno 1399. in Angliâ efflorere cœpisset, vetuisse ne ex aliis Regnis, illi panni in Angliam importarentur, eorumque confirmasse privilegia, & ejus exemplum ordine Reges secutos esse; sed hæc an ita veritati congrua, ulterius indagare operæ pretium non est, sufficit nobis, quidquid etiam in contrarium afferatur, societatem illam tanquam monopolicam cense-
feri.

§. IX. Ad hunc Monopolarum ordinem referuntur & illi, qui multas merces alicujus generis cœmunt, ut eas ipsi adservent in tempus caritatis & inopiæ, animo carius vendendi, & lucrandi; quales sunt annonæ flagellatores, seu Dardanarii, vulgò die Korn-Juden / vel etiam Korn-Wölffe / quorum votum atque studium detestabile est, annonam attentare, vexare, onerare, vastare, flagellare, incendere, excandefacere eum in finem, ut soli magnò & gravi pretiò, eam distrahere possint. Et dicuntur Dardanarii à Dardano Mago (ut ex Apuleio constat) qui maleficis artibus, annonam in granaria sua avertere, mensurasque in admetiando minuere solitus est. *Adrian. Turneb. lib. 9. animadvers. c. 17.* nominantur quoque Spentagoli, Pantopolæ, Pantametaboli, Seplasiarii, Danistæ. *Cujac. 10. obs. 19.* Gallis *Usuriers*, qui *cachent le bled, & recelent autre provisions, attendant la cherte: Guil. Böeckel. disquis. 15.* ita *Marquard. hic cap. 6. n. 22.* Verum non adversatur nobis, quod Dardanarii alios ab
B 2 emptio-

emptione & venditione annonæ arcere non soleant, ac proinde Monopolium exercere dici nequeant; licet enim alios admittant, ipsi tamen Monopolæ & lucrones fraudibus ac technis, alios præveniendò reapse libertatem commerciorum pro lubitu coarctant, & per consequentiam annonæ Monopolia erigere videntur, aut saltem quantum possunt intendunt.

§. X. Monopolas quoque alii cum *Klock. lib. 2. c. 26. n. 4. de arar.* dici volunt Pistores, qui in Reipub. detrimentum, manus & brachia, cum aceto & oleo lavant, ut panis exsurgat, & major appareat, similemque cum Macellariis feu lanionibus, vel etiam Judæis laneis existentibus, rationem esse asserunt, qui carnes inflant, ut grandiores elegantioresque videantur, quod passim in urbibus contingit, nemine illud vindicante; Consimiliter *Dn. Klockius dict. loc. n. 5.* ait Monopolium committere venditores vini, qui aquaticum pro vino, mistum pro mero, francicum pro rhenano, & pro optimo vino conspurcatum vendunt; quamvis omnes illi, potiùs homines defraudare, quam Monopolium exercere dicantur.

§. XI. Negotiationem non tantùm sordidam, sed & crudelem alii quoque non sine ratione mecum censebunt, quâ usus fuit Antonius Leva, à Carolo V. Imperatore, Mediolano Præfectus; Dum lege prohibuit, ne quis civium triticum moleret, aut panem penes se faceret, sed cogeret emere à tabernis, ea de re Aquilæ signo insignitos *Besold. d. cap. 3.* cöincidunt cum hoc statuta, quibus Nobiles subditis suis præcipiunt, ne alibi, quàm in suis molendinis molant, & furnis panem coquant, item ne ab aliis, quàm à se cerevisiam emant; aut si simile quid mandant
prohi-

prohibentve, quod antea voluntati propriæ & libero arbitrio relictum fuerat, *Besold. & Klock. loc. citat.* Sic collegium Notariorum, non potest statutum condere, ut nemo recipiat instrumenta, nisi qui sit de eorum numero; Monopolica enim praxis illa meritò vocaretur.

§. XII. Item Mercatorum & Opificum pacta & statuta, quæ communem negotiationum utilitatem iniquè impediunt, tanquam Monopoliis similia, atque adfinia, *quasi Monopolia* appellare placuit; Variorum horum Monopoliorum multiplices, sunt deceptiones & fraudes, ut dum Mercatores initis sodalitiis, omnia tentando excogitant, ac continuo experiri student, quibus se locupletiores faciant; dum collectis pecuniis alios vincunt, alios præveniunt, alios exaucto rerum pretio deterrent, ac soli emunt omnia, quæ deinceps pro lubitu suo vendunt quamplurimi. *Klock. de arar. cap. 26. n. 2.* Ad quæ faciunt *leg. nost. verba; vers. Neve quis illicitis habitis conventionibus &c.* huc quoque referes *Recessus Imperii de anno 1548. & 1577. tit. 28. Die Monopolia und schädliche auf- und fürkäuf belangend* / & alios agentes tam de quasi, seu latè sumptis, quam strictè dictis Monopoliis. Ac horum omnium ratio prohibitionis est, quod justis rerum commercialium pretii definitio, minimè Mercatorum & opificum arbitrio libidinique, inexplebili relinquenda, sed potiùs legis & Magistratus publicæ autoritate permittenda sit; Hinc quarundam Civitatum illud laudabile rectè memineris, quod iis rebus, quarum quotidianus & necessarius usus est, pretium justum imponi soleat, nec illud arbitrio mercatorum committatur, sic enim avaritiæ & fraudibus via præcluditur,



tur, commerciaque faciliora sunt, nec in his Civitatibus metuendum, ut Mercatores conjunctis burfis, collataque omni operâ conspirent, & superfluarum mercium species, ut olei, vini vel frumenti &c. coëmant, illasque donec quod reliquum est distractum fuerit, sub spe futuri lucri supprimant.

§. XIII. Quæcunque igitur sodalitia, fraternitates, compagiæ (*ut vocant*) privatâ auctoritate coalescunt, illicita collegia potius nuncupanda minimeque permittenda sunt, *tot. tit. ff. de colleg. illicit.* nisi specialiter SCto approbata *l. 3. §. 1. ff. d. t.* inveteratave consuetudine introducta sint, ipsa etenim non immeritò pro lege custoditur. *l. 32. ff. de legib.* Cùm verò legitimorum Collegiorum munus sit, statuta condere, cavere debent, ne legibus & statutis, publicæ utilitati adversentur *l. ult. Cod. de jurisdictione om. jud.* id est: Ne Monopolium sapiant; Quoniam enim Collegia Societatis civilis pars esse dicuntur, ideo quoque statuta eorum, legibus ad totius Civitatis salutem pertinentibus, contraria, irrita sunt; partes namque singulæ civilis societatis, ad totius Reipub: salutem tendere debent: *Ut ne quis quod alteri commissum sit, opus impleat, aut injunctam alteri sollicitudinem alter interceptat &c.* Pugnât hoc equidem cum justitiâ & charitate Christianâ. Huc pertinent statuta irrationabilia, ut nemo doceat artem, nisi tantò pretiò, vel minore tempore, quàm trienniò vel quadrienniò, cum illa minore doceri possit. *Recess. Imper. Ratisbon. 1594. §. 124. Wie dan auch &c. item § seq. 125. Als haben wir &c.*

§. XIV. Recensitis hisce pactorum & statutorum exemplis, quædam magis, quædam verò minùs Monopoliorum

poliorum naturam sapere, quilibet facile cognoscere poterit, ideoque non omnia pariter & sine discretione è repub. eliminanda; sed certis Regulis atque limitibus, ne publicæ præjudicent utilitati, illique incommodum afferant à Magistratu limitanda esse; Nobis interim è Monopolii speciebus vel quasi, hæcce retulisse sufficiat, plures qui desiderant, adeant *commentationem synopticam ad h. t. Dn. Abasver. Fritsch. h. t. Joan. Marquard. de jur mercator. Casp. Klock. de ærar. Joan. Sichard h. t. Christoph. Besold. de ærar. qui fusiùs hanc materiam pertractarunt.*

S E C T I O T E R T I A.

An? quæ? & quatenus Monopolia sint licita?

Monopolii definitione, ejusdemque divisione tantisper discussâ, non ineptè hoc loco quærimus, an? & quæ sint licita, quæ illicita Monopolia; quæ quæstio controversiâ non caret; nos sententiæ, tam frequentiori interpretum calculo approbatæ, quam solidis etiam rationibus subnixæ non inviti subscribemus.

§. I. Christoph. Besoldus hoc seculo fragrantis encomii Vir, in *discurs. Polit. de Ærar. c. 3. n. 6.* Monopolia in publicâ pecuniarum indigentiâ, cum *Arist. I. Politicor. 6.* multisque aliis, quos longo agmine recenset *D. Fritsch. in comment. synopt. c. 10. n. 14.* indistinctè concedit, quam tamen sententiam, cum hac limitatione velim recipias, nimirum si non aliud remedium superfit; cavendum tamen est ne in commer-

ciis



ciis exercendis, simulque emptionibus & venditionibus, difficultas exinde exurgat.

§. II. Alios si intuearis, nulla nec Monopoliorum distinctione divisioneque præmissâ, generaliter illicita esse asserunt. *Vid. Just. Mejer. in Colleg. Argentorat. tit. de contrahend. empt. n. 44.* Qui Monopolium quarumcunque etiam rerum, & ad quemcunque usum pertinentium adeo LL. improbatum esse dicit, ut non tantum propriâ autoritate sed Principis etiam rescripto exerceri non possit; *Perez. in prælect. ad Cod. h. t. n. 2.* illud confirmans, indistinctè quoque loquitur; quod ne quidem impetrato Principis Rescripto liceat Monopolium exercere, talia conventicula pactaque inire; quorum sententia non ineptè cum tenore legis nostræ convenire videtur, ejusque principio usque ad verba: *Ædificiorum quoque artifices, vel ergolabi &c.* Accedunt plurimi præterea Monopolia naturâ vetita, & prorsus illicita censentes.

§. III. Alii contra tam latè Monopolia extollunt, ut & virtutem in iis & sagacitatem quærant & inveniunt, exemplum producunt, Patriarcham Josephum, Egypti Proregem, prudentiâ divinitus infusâ, & sanctitate præclarum, qui ingentem frumenti copiam, intra septem ubertatis annos coëmit, & in horreis publicis acervatim adservavit, qua inopiæ & famæ venturæ succurreret, quod laudabiliter, ac summâ cum regni utilitate præstitit, aperiendo tunc horrea quæ fertilitatis annis repleverat. videatur *Genes. cap. 41. v. 34. & seqq.*

§. IV. Verùm illa Monopolii extensio nobis non placet, sed cum *Besold. supr. cit. loc.* intrepidè asseveramus, à Josepho Monopolium non fuisse institutum:

tum:

tum: Princeps enim annonas & similes res necessarias, quæ ab exteris exportantur, coëmere potest, ut postea tolerabili pretio subditis, cum iisdem indigent, vendere queat, quod consilium fuit Josephi, Pharaoni suppeditatum; actiones enim ex fine æstimantur, & finis Monopoliorum plerumque est, sibi plura habere, alteri pauciora relinquere.

§. V. Præmissis iis accedamus ad resolutionem propositæ quæstionis nostræ: an & quomodo Monopolia sint licita? Sed ne præcipitanter nimis, ad conclusionem progredi videamur, necessarium erit, prius exaudire Nomothetam nostrum Zenonem: Jubemus, (ait) ne quis cujuscunque vestis vel piscis, vel pectinum fortè aut echini, vel cujuslibet alterius ad vitum vel ad quemcunque usum pertinentis speciei, vel cujuslibet materiæ, pro sua autoritate, vel sacro jam elicto aut in posterum eliciendo rescripto, aut pragmatica functione, vel sacra nostræ pietatis adnotatione, monopolium audeat exercere: néve quis illicitis habitis conventionibus conjuret, aut paciscatur, *ut species diversorum corporum negotiationis, non minoris quàm inter se statuerint venundentur.* §. Edificiorum quoque artifices, vel ergolabi, aliorumque diversorum operum Professores, & balneatores penitus arceantur pacta inter se componere, *ut ne quis quod alteri commissum sit, opus impleat, aut injunctam alteri sollicitudinem alter intercipiat:* Data licentia unicuique ab altero inchoatum & derelictum opus per alterum sine aliquo timore dispendii implere, omniaque hujusmodi facinora denunciandi sine ulla formidine, & sine judiciariis sumptibus. §. Si quis autem Monopolium ausus fuerit exercere, bonis propriis exspoliatus,

C

liatus, perpetuitate damnetur exilii. §. Cæterarum præterea professionum primates, si in posterum aut super taxandis rerum pretiis, aut super quibuslibet illicitis placitis, ausi fuerint convenientes hujusmodi sese pactis constringere: quadraginta librarum auri solutione percelli decernimus: officio tuæ sedis quinquaginta librarum auri condemnatione multando, si in prohibitis Monopoliis, & interdictis corporum actionibus commissas fortè (si hoc evenerit) saluberrimæ nostræ dispositionis condemnationes, venalitate interdum, aut dissimulatione, vel quolibet vitio minus fuerit executum. Ex quibus omnibus in aperto est, Monopolium non tantum illicitum, sed & poenam in delinquentes statutam esse, illud tamen intelligendum est de Monopolio privato, quod in Reipub: perniciem, privatorumque injuriam suscipitur: Quod fieri solet, ut dictum est, quando quis omnes merces coëmit, easque in tempus caritatis & inopiæ magnæ, eo animo supprimit, ut postmodum carius & cum injuria aliorum illas vendat, inferviatque libidini & cupiditati suæ nunquam satiandæ; per hanc enim praxin Monopolicam, omnium rerum caritas illicò in rempub: erumpit, communi plebeculæ detrimentum affertur detruditurque ad inopiæ extremitatem.

§. VI. Quocirca Monopolium erigens peccat contra justitiam & jus naturale, quod non vult aliquem cum alterius onere & injuria fieri locupletiores *l. 206. ff. de Reg. Jur. l. 14. ff. de condiēt. indeb. c. locupletari 49. de Reg. Jur. in 6.* Ideoque contra pietatem & bonos mores nulla lex valet, *l. filius. 15. de condit. instit.* Vult enim idipsum bonum commune, ad evitanda scandala

scandala morum deformitatem, legum contemptum & similia, multaque alia exinde provenientia mala.

§. VII. Peccat quoque qui Monopolium committit, contra jus divinum; maximè enim odiosum & grande peccatum est Monopolium, non solum in foro fori seu soli, de quo ulterius in sequentibus, verum etiam in foro, poli & conscientiae, quod pluri-
mi latius corroborant, in enucleatione Decalogi, & quidem praecipiti, de furto non faciendo & concupiscentia vitanda &c. pugnat namque hujusmodi quaestus illiciti studium, & inhiatio rei alienae, cum dilectione proximi;

§. VIII. Deinde quod Monopolium sit contra jus positivum ex praedicta lege abundè vidimus, ut licet quis à Principe rescriptum impetraverit, non tamen poterit illo uti, ratio politica haec est, quod beatitudo civilis vel salus publica, sit ultimus rerumpub: finis, seu salus populi, *juxta LL. XII. tab. suprema lex est.* Et Constantinus *in l. 3. C. de precib. Imp. offerend.* ait: Nec damnosa Fisco nec juri contraria postulari oportet; notanter autem dico concessionem Principis non valere, si manifestum & grave damnum inferat subditis, uti colligere est ex hoc vulgari Germanico:

Auß fürkauff und aufkauff /

Böser Münze freyer lauff /

Wird der Arme gefressen auff.

Quare Monopolia rectè quoque prohibentur sequentibus Recess. Imp. de ann. 1524. §. 27. v. Darauff re. 1526. §. 26. 1529. §. 34. 1532. tit. 7. item 1548. & 1577. praesertim §. 2. Si plures videre desideres remitto te *ad Casp. Klock. cap. 26. n. 1. & 2. de Erar.*



uti quoque ab eodem *citat. C. Petrum Denaisium Camerae Imperial. quondam Adfessorem, & Jurispublici consultissimum Scriptorem in Jur. Camer. tit. 194. fol. 254.* Non obstat vulgatum illud Doctorum, de apicibus juris, in foro mercatorum disputandum non esse, quod infinitis authoritatibus more suo firmat *D. Matth. Berlech. part. 2. concl. 24. n. 47.* id enim neutiquam hoc vult nec probat Monopolia esse licita, aut esse de apicibus juris, quin potius commercia contra technas, & fraudes negotiantium, quovis modo tueri, cum plurimis aliis & *Fritsch cap. 10. in fin. de Monopol. æquitatis naturalis esse dicimus.*

§. IX. Sciendum autem est Monopolia non omnia, pugnare cum jure Naturæ, Divino & Civili; nam possunt interdum à summa potestate permitti, justa de causa & pretiò constitutò; si nimirum ita suadeat salus publica, juxta illud Tullianum supra allegatum: *Salus publica suprema lex esto.* Et si tanta sit ærarii publici inopia, ut aliunde sublevari, & sine Monopolio res publica conservari nequeat, tum necessitas hoc genus pecuniæ, ex mediis hisce communibus, quæ regulariter Civibus competunt, conquirendæ excusat; pecuniæ enim publicæ ac- & conquirendæ ergò, Mons pietatis, ut vocant erigi potest, *Besold. cap. 3. n. 9. de ærar. publ. & in argumentum trahi non possunt, quæ propter necessitatem aliquando sunt concessa c. 78. de Reg. Jur. in 6. ceduntque difficultati & calamitati temporum ordinaria jura. Item quod non est licitum in lege necessitas licitum facit. cap. 4. x. de Reg. Jur. l. 16. & penult. Ergo omne &c. ff. de legib. Can. 39. caus. 1. quæst. 1. necessitas enim legem non habet; sed ipsa sibi facit legem & legi non sub-*

jacet

jacet *cap. 2. x. de observat. jejunior.* Et aliquando Principem gratiosorem reddit, qui per Monopolii concessionem ita parcat tributis & oppressionibus vectigalium odiosis, ut subditos tanquam filios propriis laboribus relevet *Klock. de arar. cap. 26. n. 9.* & alii quos citat *Fritsch. cap. 10. n. 29. & 30.* Simile est exemplum illustre quod supra allegatum est, Josephi Patriarchæ, cum is pro Rege Ægypto præesset; quamvis illud non pro Monopolio, etiam latè dicto, sed sagacitate potius habendum; sic & sub Romanis Alexandrini Indicatium & Ætiopicarum mercium habebant, ut Strabo loquitur, *μονοπωλείαν.* *Hugo Grotius de Jure Belli lib. 2. cap. 12. n. 16.*

§. X. Ita quoque Rudolphus Bohemiæ Rex, Alberti Cæsaris Filius, referente Tholos. negotiationem in argenti fodinis Cathnensibus exercuit, vinum, sal, hordeum, triticum, ad panes & cerevisiam coquendam ex Austria, suisque horreis convexit, preciaque rebus promercalibus, ex arbitrio suo constituit, atque eo in genere mercaturæ Monopolium sibi vindicavit; necessitate namque compulsus se huc descendisse dixit, ut hoc modo summam Ærarii inopiam sublevaret, & debita per utrumque Wenceslaum Reges contracta dissolveret, *Fritsch. cit. loc.* Sic quoque Lusitaniæ Reges, cum angustissimis Regni finibus coërentur, nec jura suæ majestatis commodè tueri possent, nec subditos rodere vellent, mercaturam abundantissimam & quæstiosissimam, sine contumelia & cum maximo Reipub: commodo exercuerunt. *Besold. cap. 3. n. 6. de arar. publ. & Fritsch. dict. cap. n. 32.* Similiter videmus in Dania, Suecia, Livonia, Belgio aliisque locis, magnas sæpe sodalitates salis, cupri, cineris

cineris aliarumque certarum mercium, etiam ab eminentioris dignitatis personis, consensu publico, non sine magno commodo, ad avertendas aliorum pleonexias iniri & exerceri, quæ certò & limitatò modò in repub: non improbandæ. *Marquard. de jure Mercat. cap. 7. n. 9.*

§. XI. Quamobrem tumultuanti hac rerum tempestate, dum sævissimus Christiani nominis persecutor, Venena sua Muhametica per orbem Christianum longè lateque diffundere, & furoris sui telo insatiabiliter ferire quamvis invanum anhelat, Monopolium aliquod invehi posse, nullus opinor negabit, extorqueute id necessitate, quæ tum ex iniquo facit æquum, sublatâ iniquitatis causâ: Uti quando in Recessibus Imperii Universales collectæ, cum omnium privilegiorum suspensione ac remotione injunguntur exempla sunt *in Recess. Imp. de annis 1530. §. 138. & 139. 1603. §. 17. Nachdem es nun etc. 1613. §. 7.*

§. XII. Hinc minimè probamus Alphonsi Regis Neapolitani factum, qui oleum ac frumentum, & quidquid demum in Apuliâ concreverat, vilissimò pretiò emens congeffit, ut summâ premente annonæ caritate, pro lubitu venderet, insuper aliis triticum suum ac oleum alienare minimè permittens, nisi prius omne suum distraxisset frumentum, teste *Besold. in Discurs. de Ærar. publ. cap. 3. n. 6.* Causa improbati facti est, quod non exigebat id Monopolium utilitas publica, imo ei contrarium erat.

§. XIII. Cum autem hoc Ærarii subsidium non sit ordinarium, quòd statæ atque ordinariæ Reipublicæ sustentandæ necessitates & causæ exigant, sed plerumque extraordinarium, quando præter spem atque
extra

extra ordinem publica necessitas exigit, ut hac ratione & auxilio hoc subveniri opus sit, cavendum Principi, ne in ordinarium degeneret *Ærarii* locupletandi modum. *Fritsch. cap. 10. n. 44.* Monopolia enim ut loquitur *Besold. loc. citat.* cautis legibus earumque sollicitâ executione sunt præcavenda; Et Principem lento pede ad ea transire decet, nec nisi ex justâ causâ urgente, quæ sæpe legem non patitur. *Bornit. libr. 2. de Ærario cap. 1. & Latherus de censu lib. 3. cap. 14. n. 10.* Quæ enim propter necessitatem recepta sunt, non debent in argumentum trahi. *l. 162. ff. de Reg. Jur.*

§. XIV. Hinc quod de Monopoliorum concessione §. 9. dictum est, illud sub quadruplici cautione cum *Fritsch. cap. 10. n. 35. & seqq.* Velim intelligas. (1) Ne Magistratus sub prætextu necessitatis publicæ, quæ vel planè non, vel non adeo magna subest, Monopolia vel ipsemet exercent, vel aliis præsertim ditioribus, sub emendicato privilegio concedat; Extra casum enim necessitatis cujusdam gravis, & majoris mali declinationem, quæ æquitatem utilitatemque conjunctam habet, hoc medio non est utendum, sunt etenim præcipua fundamenta & fulcra, quibus suadente rerum conditione Monopoliorum nititur concessio. (2) Ne ad huncce *Ærarii* locupletandi modum, facile confugiamus, si utilius, expeditius minusque subditis onerosum suppetat remedium. (3) Ne Monopoliorum gravamen, subditis sit intolerabile, sed bene monente *Molinâ* moderatum, & cum minimâ ipsorum molestiâ ac detrimentô conjunctum, quod fiet, quando mercium, quarum Monopolium exercetur, moderatum precium est constitutum, ne rempubl:
plus

plus justo gravent; Ita namque cessabunt querulæ plebis voces. (4) Denique cum hoc remedium sit prægnantis causæ, & plerumque extraordinarium, cavere Princeps debet, ne in hoc limites excedat, causâque Monopolii cessante cervices populi, quod oneris necessitas eis imposuerat, sine intermissione nimium quantum gravet atque premat. Restitutâ sane corporis valetudine, Medici à periculosis abstinent Pharmacis, ita Principes, cum Ærarii indigentiam explevere, ab ejusmodi violentis atque odiosis abstinent remediis.

§. XV. Posset quis dubitare si Princeps Rescripto addiderit clausulam: Ex certa scientia & motu proprio, se alicui liberum Monopolii usum permittere, an nec hoc valeat? Et quamvis clausula illa communiter sub- & obreptionem tollat, *c. si motu proprio de præbend. in 6.* & justam concedentis causam inducat; Verùm cum in præjudicium tertii nihil operari dicatur, juxta *Abb. & Felin. in d. c. si motu*, nec hoc impetranti prodesse videtur, scilicet manente causâ fundamentali, in superioribus abundè allegatâ: Si per hoc subditis grave ac intolerabile damnum infligeretur.

§. XVI. Si quæras? an Princeps ex plenitudine potestatis suæ, Monopolium reipubl. damnosum concedere possit, in negativam rectâ ratione procliviores reddimur; Quoniam cum *Vasquio dixerim illust. controuv. 5. n. 17. part. 1.* plenitudinem potestatis ad malum & injustum non extendi, aliàs non potestatis, sed tempestatis plenitudinem fore.

§. XVII. Verùm quid dicendum, si ipse Princeps, extra necessitatis casum Monopolium exercere velit; Et quamvis *Sichardus ad rubric. C. h. t. n. 1.* materiam hanc

hanc odiosam, omniaque in Germaniam & Italiam Monopoliorum plena esse dicat, juxta illud in vestibulo lib. 2. cap. 26. allegatum Klockii de Erar.

Principibus sua sunt Monopolia & urbibus ingens

Cotidianè hinc quæstus surgit, & auget opes.

Ut hic meritò cum protestatione aliquid decidendum sit, *Sichard. dict. loc.* Non ideo tamen quæstio isthæc prætermittenda, sed cautiùs examinanda erit, cum non illud quod fit, sed quod fieri debet, attendendum sit. Imò secundum *Besold. d. c. 3.* Modicum quamvis ex rebus minutis aucupari lucrum non minùs indignum Principe, quàm reprobandum censetur; apud quem non locum habere debet illud:

Bonus odor lucri quâlibet ex re

Sivè unguentum sit, sivè corium.

Et prima quidem fronte Monopolium Principi, juxta *l. Princeps 31. ff. de Legib.* licitum videri posset; Si autem intuearis *l. 3. Ex imperfecto. C. de testament. & l. 4. Digna vox. C. de Legib.* contrarium verius affirmabis. Esse itaq; distinguendum videtur: Hac ratione, ut existimemus, licere Principi Monopolium exercere, si id suadeat utilitas publica, nec subditi per hoc damnum notabile patiantur; & licet leve quoddam incommodum sentiant, poterit tamen Princeps seu Magistratus in Monopolio exercendo (qua de re plura in superioribus exempla adduximus) licitè continuare, quod tamen in privatis secus est, eò quod superioris auctoritate permitti debeat, uti dicemus in §. sequenti; & sic cape *d. l. Princeps 31. ff. de Legib.* Si autem salus publica nulla subsit, sed contrà reipub: grave damnum afferat, consequens erit, nec Principem Monopolio uti posse, ratio est: Quia tale sine peccato consistere

D

nequit,



nequit, ad cuius evitacionem æque Princeps ac subditus tenetur; ita huic rectè applicabis dict l. 3. *Ex imperfecto. Cod. de testament. & d. l. 4. Digna vox. C. de Legib.* Siquidem recta ratio quemque docet, quod tanquam malum & turpe aliis prohibet, sibi quoque servandum esse; cui convenit Edictum Prætoris: *Quod quisque juris in alterum statuit, eo ipse utatur, quod habet magnam æquitatem, ut ait I. C. in l. 1. ff. Quod quisque juris &c.* subjungens: *Quis enim aspernabitur, idem jus sibi dici, quod ipse aliis dixit, vel dici effecit;* Idemque Sapientis autoritate, puta Catonis in *dist. moral. ut notat Contius textu. in Rubrica. & d. l. 1.* comprobatum esse dicimus. *c. cum omnes. 6. x. de Constit.* Ideoque Princeps contra justitiam peccat, vendendo res ultra verum & justum precium; Quare & is omni nisu, Monopolia averfari, & se ab iis abstinere debet. Appositè Claudianus:

- - - - - tunc observantior equi
 Fit populus, nec ferre negat, cum viderit ipsum
 Censorem parere sibi - - - - - Etenim:
 Regis ad exemplum totus componitur orbis.

§. XVIII. Superest ut quæramus, an in terminis licitis, privati suâ autoritate seu sine superioris consensu Monopolia exercere possint? in affirmativam inclinare videtur Hugo Grotius de *Jure Belli ac Pacis lib. 2. c. 12. n. 16.* his verbis asserens: *Potest & à privati institui Monopolium æquo duntaxat compendio: Si impediunt mercium invectionem, aut ideo coemunt, ut pluris vendant, pretiò tamen pro temporis ratione non iniquè, faciunt quidem adversus charitatis normam, quod multis evincit B. Ambrosius libro officiorum tertio, sed*

sed propriè jus alterius non violant. Verùm negantium opinio, tanquam veritati magis consentanea nobis aridet, existimantium, publicâ legis, vel Magistratus auctoritate concedenda esse, quia aliàs facillimè exorbitant, & ubi incipiunt non subsistunt, aut multa mala Reip. conciliare possunt.

S E C T I O Q U A R T A

Breviter resolvens, an statuto præscriptione, longæve consuetudine Monopolia introduci possint.

CUM leges priores per Statutum & Consuetudinem ordinariè tollantur, ut ulterius earum ratio non habeatur, videndum; num hoc modò introductum jus Monopolii subsistat.

§. I. Quamvis Principes & Status Imperii, vigore superioritatis territorialis, *der hohen Lands Obrigkeit* potestatem statuta, & leges provinciales condendi habeant, est tamen exceptio facienda in publicis Imperii Constitutionibus, communi Principum & Statuum suffragio latis, similiter quæ publicam Imperii utilitatem, commerciorumque libertatem respiciunt.

§. II. Quâ de causâ Imperii ordinibus liberè Monopolica Statuta & Privilegia in grave subditorum detrimentum, citra ullam necessitatem publicam condere ac permittere posse negamus; Quia Princeps vel Magistratus leges suas eo dirigere necessum habet, ut publica utilitas curetur eaque præferatur commoditatibus privatis. Officium namque Magistratus exigit, omnia dirigere ad subditorum utilitatem; unde licet Imperator vel Princeps, Civitati aut Collegio generalem



ralem concessionem faciat, quod possit statuta concedere, illa tamen si fuerint Monopolica, illicita ac prohibita censentur.

§. III. Ad præscriptionem longissimi temporis quod attinet, etiamsi vim concessionis habeat, gaudeatque jure privilegii; non verò Monopolium, quod utilitati publicæ directè adversatur introducere potest. *arg. l. jubemus 10. Cod. de SS. Eccles.* Ac Magistratus dissimulatione suâ, saluberrimis Imperii Constitutionibus, Monopolia sub gravi pœna prohibentibus, tolerare adeoque fraudem legi facere nequit. Quin & præscribens, semper in malâ fide constitutus est, dum scit, vel scire debet, negotiationem quam exercet, legibus esse damnatam *c. possessor de Reg. Jur. in 6.* quod comprobant *Recess. Imper. de annis 1548. & 1577. §. 2.* Hierauff haben wir *ic.* Quam ob causam Monopolium privilegio & consuetudine licitum fieri nequit, nisi illud suadeat utilitas publica.

§. IV. Sed quid si immemoriali præscriptione Monopolium aliquod acquisitum fuerit, an justè ac licitè exerceri existimas? Et cum talis præscriptio longè præstantior firmiorque privilegio existimetur, legi resistenti deroget, & pro veritate indubitabili habeatur, videri posset quod illa stabiliret Monopolium, idemque de inveteratâ consuetudine, quæ hominum memoriam excedit, *arg. l. 1. §. ult. de aq. & aq. plu. ar. cend.* dicendum esse; hæc etenim non solum legis vim & potestatem habet *l. 32. §. 1. ff. de Legib. c. Dilecti x. de arbitr.* Verùm etiam lege aliquando major & potentior est, eamque sæpè vincit. Quæ licet ita sint, & plurimi ideo Monopolia indistinctè tali præscriptione & consuetudine licita esse velint. Nos tamen

tamen negantium sententiam non immeritò exosculamur: Scilicet Monopolium reipub. directò & graviter nocens, proximoque debitam charitatem auferens, nec immemoriali præscriptione, neque consuetudine inveteratâ stabiliri, & induci posse aut saltem induci & tolerari debere. Quamvis enim immemorialis consuetudo sæpè præsumatur justè, sanctè & magnâ cum ratione introducta *Menoch. l. 2. præsumpt. 1.* attamen non minus in ea, quæ in legibus scripta, spectari & custodiri debet ratio. *l. 1. Cod. quæ sit long. consuet.*

§. V. Si verò per Monopolium consuetudine introductum, commerciorum libertas nimis constringatur, nulla rei annonariæ caritas exurgat, nec in proximum debita charitas lædatur, forte tolerari posset, sicque capi debere *Sect. 2. §. 13. verb. inveterate* ve putamus.

SECTIO QUINTA

De Pœnis Monopoliorum.

CUM hucusque paucula de Legis Auctore, plura verò de Monopoliorum pactorumque illicitorum prohibitione, tanquam priore parte legis, dictum fuerit, de posteriore quoque, quæ de pœnis est, dicendum restat, virtus enim legis est (ut ait *Modestinus l. 7. ff. de Legib.*) imperare, vetare, permittere, punire. Et quamvis constitutæ pœnæ penitus ferè abolitæ, eò quòd (uti in superioribus allegavimus) omnia in Germaniâ & Italiâ Monopoliorum plena sint, adeoque materia hæc odiosa dicatur; tamen plurimis & quidem postremis Constitutionibus Imperialibus conati sunt invictiss. Impp. Romanicam

restaurare, & velut postliminio restituere, ut ex Re-
cessibus Imperii supra allegatis cuilibet facile inno-
scit. Sed cum veritas sua luce radiet, solatii loco hoc
Stigeli Poëta Christiani nobis usurpabimus:

*Tu quod jura petunt, facias, pietatis amore
Nec metuas quenquam, quisquis obesse velit.*

§. I. Ut autem pacta & prohibitiones, quæ poenam
habent adjectam efficaciores sunt illis, quæ poenâ va-
cant: ita & similis legum constitutio est. Qua ratione
Imp. Zeno hanc pragmaticam sanctionem suam poe-
nis gravioribus contra refractarios & transgressores
præmunire voluit, quas colliges ex sequentibus Con-
stitutionis nostræ verbis: *Si quis autem Monopolium
ausus fuerit exercere, bonis propriis exspoliatus, perpe-
tuitate damnetur exilii. Cæterarum præterea professio-
num primates, si in posterum, aut super taxandis rerum
pretiis, aut super quibuslibet illicitis placitis ausi fue-
rint convenientes hujusmodi sese pactis constringere:
quadraginta librarum auri solutione percelli decernimus.*
Pœna igitur Monopolii est bonorum privatio exilii-
que perpetuitas.

§. II. Hanc verò poenam à Zenone statutam, tan-
quam nimis gravem non semper imponendam esse,
multi statuunt, cum fieri possit, ut de re tenui & vili
factum sit Monopolium, quod tam acerbam poenam
mereri non videtur; Quare prudentem ac religiosum
Judicem considerare debere facti & personarum qua-
litatem, & quibus de rebus Monopolium inierint, ac
tunc poenam pecuniariam dictare posse; Quinimo si de-
licti genus sit vagum & varium, sive ut DD. loquun-
tur difforme, quale Monopolii crimen videtur, pote-
rit sanè Judex pro modo delicti, & circumstantiarum ex
arbitrio

arbitrio rationabilem tamen juriq[ue] conformem dicere sententiam l. 5. §. 2. in fin. ff. de p[œ]n. l. 11. ff. eod. hæc posterior cum elegans sit, eam huc transcribere placet; sunt autem ejus verba hæc: *Perspiciendum est judicanti, ne quid aut durius aut remissius constitua- tur, quam causa deprecatur. Nec enim aut severitatis aut clementiæ gloria affectanda est. Sed perpenso judicio, pro ut quæque res expostulat, statuendum est. Planè in le- vioribus causis proniores ad lenitatem Judices esse debent, in gravioribus p[œ]nis severitatem legum cum aliquo tem- peramento benignitatis subsequi.* Arbitrium autem illud non est licentia pronunciandi juris, sed est arbitrium boni & jura intelligentis viri, quod religionem con- junctam habet l. 79 ff. de judic. Arbitrium enim omne à jure regi debet. *Can. Judicet 4. caus. 3. quæst. 7.*

§. III. Gravem diximus esse Monopolii p[œ]nam à Zenone dictatam, quam propterea Imperator & Or- dines Imperii in *alleg. Recess.* mitigarunt, non abso- lutè relegationem perpetuam, sed simplicem & inde- finitam statuendo §. 4. & 5. *Und wo. tit. 18. Recess. 1548. & 1577. &c.*

§. IV. Porro hic monendum aliam p[œ]nam legibus Imperii in singulos Monopolas esse statutam, aliam in societates & collegia monopolica. Illorum p[œ]na est relegatio confiscationem bonorum habens adnexam; horum verò bonorum publicatio: & denegatio salvi- conductus, vel concessi irritatio. *dict. Ordin. Polit. §. 2.*

§. V. Verùm Imp. Zeno Monopolam bonis pro- priis exspoliatum perpetuitate exilii damnari voluit; Cæterarum autem professionum primates, quadragin- ta librarum auri solutione percelli decrevit, qui pactis opificum



opificum illicitis v. g. Super taxandis rerum pretiis, auctoritatem vel consensum præbuerunt.

§. VI. Præterea incidunt Monopolæ in poenam L. Julæ de annonæ. *arg. l. 2. ibid: qui contra annonam fecerit, societatemque coierit, quo annonæ carior fiat ff. ad L. Jul. de annonæ.* Quo propriè referes annonæ flagellatores & Dardanarios, quorum mentionem *Seçt. 2. §. 9.* habuimus. Est autem annonæ hic omne, quod ad victum humanum pertinet: Ut frumentum, panis, sal, piper, oleum, acetum, carnes, laridum, vinum, palea, scenum, lignum & similia *l. 1. Cod. de erog. milita. ann. junct. l. 2. C. eod.* Crimen autem fraudatæ annonæ est, quod committitur faciendo dolo malo quid, quo rei quævis ad victum humanum pertinentis abundantia & commercium in repub: impediatur *d. l. 2. ad L. Jul. de annonæ. & l. 6. ff. de extraordinar. criminib.* Poena in reum statuitur pro modo admissi, cui rectè applicabis *d. l. 6.* quæ vult: si Dardanarii negotiantes sint, ut eis tantum negotiatione interdicator, interdum relegentur, humiliores ad opus publicum dentur. Puniuntur & interdum annonæ flagellatores vinginti aureorum poenâ. *l. 2 §. 2. ff. ad L. Jul. de annonæ.*

§. VII. Notandum autem est, jus confiscandi Monopolarum merces ac bona illi competere Magistratui, qui merum imperium habet, sive altam jurisdictionem: *Die hohe peinliche Gerichte. per text. dict. Recess. §. 2.*

§. VIII. Notarios sive Tabelliones, qui pactio- nes monopolicas scripserunt, aliqui publicationis bonorum poenâ plecti existimant. Praxi tamen nostrorum temporum, hoc casu magis convenire arbitrantur alii:

alii: poenam infamiae & amissionis Notariatus. Novissima sanè Maximiliani I. *Imp. Constitutio an. 1512. de Notariis.* Certam poenam super illicitis contractibus, instrumenta (quæ tamen §. 15. *eod.* prohibentur) conscribentibus non statuit, sed eam arbitrio Judicis committere videtur, quod & nobis placet.

SECTIO SEXTA & ULTIMA

De Pænis Magistratum Legem contra temeratores non custodientium.

Solent scèpissimè Judices cerebrinò affectu ac pravâ corruptione in transversum rapi, minimè attendentes, puras Deo, Imperatori & legi servandas esse manus, *Nov. 82. cap. 9. in fin.* hinc rectè (ut lex citiùs ad executionem perveniat) in Magistratus quoque poena statuitur; Lex enim sine executione, est tanquam campana sine pistillo. *l. 2. §. 13. d. O. 7.*

§. I. Hos pravos Judicum adfectus, & intercurrentes aliorum corruptiones, in Constitutione sua de Monopoliis præcavere voluit *Imp. Zeno*, gravem in Judices eam non exequentes poenam statuens, his verbis: *Officio tuæ sedis (Præf. Præt.) quinquaginta librarum auri condemnatione mulctando, si in prohibitis Monopoliis, & interdictis corporum actionibus commissas fortè (si hoc evenerit) saluberrimæ nostræ dispositionis condemnationes, venalitate interdum aut dissimulatione, vel quolibet vitio minus fuerit executum.* Venalitate inquit *Imp.* hoc est vitio *δωροφωγίας*, quod sacra pariter & profana turbat, quia pecuniæ & bonis, proh dolor! omnia obediunt. Porro *Imp. Zeno* in verb.

E

dissimu-

disimulatione vel quolibet vitio &c. prohibet Judicium vel Magistratum conniventiam, quæ delinquendi præbere solet occasionem, & omne aliud vitium, quo humanum pervertitur judicium: nimirum, metus, cupiditas, odium & amor. *Juxta illud Savanorolæ:*

*Quatuor ista: timor, munus, dilectio rancor
Sæpe solent hominum rectos pervertere sensus.*

§. II. Magna quoque, aut etiam major fuit Imperatorum in Imperio nostro cura, in coercendâ atque puniendâ Magistratum negligentiam, qui si praxin Monopolicam in Republicâ non tollant, Monopolasq; statutâ poenâ non afficiant, Cæsareus Fiscalis serio eos commonere debet, negotia monopolica, intra mensis spatium ut emendent, poenisque vindicent; Quod si verò Magistratus, illud præfixo statutoque tempore neglexerit, tunc ipse Procurator Fisci ex officio contra eum procedere debet *Recess. Imp. de Annis 1532. tit. 7. 1548. & 1577. §. 5. & 6.* quorum verba, licet ad rem plurimum faciant, tamen brevitatis amore hic non subjungimus, si Magistratus autem negligentiam conventus, & peractus, condemnabitur in poenam centum marcarum auri puri. *dict. Recess. de An. 1548. & 1577. §. 7. & 8.* Constitutionis verò Zenonianæ quinquaginta librarum auri condemnatio est.

§. III. Alii denique hoc delictum, si magnum & enorme sit, severissimâ poenâ amputatione nempe capitis dignum judicant, vid. *Marquard. lib. 4. cap. 6. n. 40.* quorum opinionem nostram sine expressâ lege aut constitutione non facimus, putant illi Monopolium publicum esse furtum, quod omnem & totam regionis partem populatur & vastat, & quibusvis priyatis quoque, quibus angusta res domi est, id quod habent,

habent, aufert. Maledicetur itaque in populis, qui abscondit frumenta, benedictio autem super caput vendentium inquit Salomon *Proverb. 11. v. 26.* Caveat igitur in quantum fieri poterit Respublica insidiosa illa quorundam Monopolia, & tot constitutionibus severe prohibita, quibus fiscus Principis interdum nutritur, & pauperum sudores depascuntur. Caveat etiam sedulo, ne fraudes in commerciis permittat, nec remittat, fraudantibus publica & privata miserorum commoda, poenas; Mercatores quoque serio prospiciant sibi, ut bona mente & bona conscientia, in publicum & proximi bonum negotiationes instituant, ne contra charitatem & justitiam peccent. Mercatura & omnis negotiatio primum ad honorem Dei, tum publicum, & proximi bonum institui debet; privatam commodum merito ultimo intendi debet. Alias mercatura fit proximi captura, & merito in eam & ejusmodi mercatores insurgit Ambrosius, Mediolanensium illud fulgidum olim sidus, *in c. Ejiciens dist. 88.* O Mercator seculi, comparator inferni, cur in fraudem & deceptionem convertis naturae industriam? Cur affectas rerum defectus? Cur optas pauperibus sterilitatem, ut domui tuae compares dolosam foecunditatem? Etenim lucrum tuum multorum est damnum! O quò vadit anima; Homo enim Mercator vix aut nunquam potest Deo placere; *d. c.* quanto minus igitur Mercator Monopola (de quo nobis hucusque ex professo instituta fuit *Dissertatio*) Deo placebit!

*Hic igitur nostram teneat jacta anchora puppim
Sitique honor eterno, qui regit astra Deo.*

E 2

COROL.

COROLLARIA.

I.
Mulierem Creditoribus expressam anteriorem hypo-
thecam habentibus ratione dotis præferri non du-
bitamus.

II.
Fur qui ruptò laqued cecidit in terram, non liberari, sed
denuo suspendi debet.

III.
Subditos contra prohibitionem Principis venantes, fe-
rasque capientes, ultimò ac capitali supplicio affi-
ciendos esse quamvis durum, nec facile tam gravis
pœna infligenda videatur, tamen si hoc delictum
sæpius iteretur, ex justo præscripto rectè infligi, sic-
que defendi posse statuimus.

IV.
Libros Feudorum ex præscriptione authenticos esse fa-
ctos auctoritatemque legis obtinere, & nos cum a-
liis asserimus.

V.
Duobus investitis de feudo is præfertur, cui prius pos-
sessio feudi tradita est.

S. I. N. I. F.

COROL

Duisburg, Diss., 1661-99

(1)

ULB Halle

3

004 527 046



Sb

107



JURIDICA
ALIS,
ctica

1683
OLIIS,

TER OPT. MAX.

ORITATE

Consultissimiq

RDINIS,

est Duisbur-
lemia,

RATUS

URE Honoribus
timèque

tionis subicit

VENS, Phil. Doct.

PHALUS.

Decembr.

NUM,
ademiae Typogr.
II.

6
132